KÖYLÜLERİN VE KIRSALDA ÇALIŞAN DİĞER İNSANLARIN HAKLARI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DEKLARASYONU

LA VÍA CAMPESINA

ÇİFTÇİ-SEN
2020
ÇİFTÇİLER SENDİKASI

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 4

MADDE 1: TANIMLAR 6

MADDE 2: DEVLETİN GENEL YÜKÜMLÜLÜKLERİ 9

MADDE 3: EŞİTLİK VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE 11

MADDE 4: KADIN HAKLARI 12

MADDE 5: DOĞAL KAYNAKLARA ERİŞİM HAKKI 14

MADDE 6: BİREYİN YAŞAMA, ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI 17

MADDE 7: HAREKET ÖZGÜRLÜĞÜ 18

MADDE 8: FİKİR, DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ 21

MADDE 9: ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ 22

MADDE 10: KATILIM HAKKI 25

MADDE 11: ÜRETİM, PAZARLAMA VE DAĞITIMA İLİŞKİN BİLGİ HAKKI 26

MADDE 12: ADALETE ERİŞİM HAKKI 28

MADDE 13: ÇALIŞMA HAKKI 31

MADDE 14: GÜVENLİ ÇALIŞMA VE SAĞLIK HAKKI 32

MADDE 15: GIDA HAKKI VE GIDA EGEMENLİĞİ 34

İÇİNDEKİLER

MADDE 16: YETERLİ KAZANÇ, GEÇİM VE ÜRETİM ARAÇLARINA SAHİP OLMA HAKKI 36

MADDE 17: TOPRAĞA VE DOĞAL KAYNAKLARA ERİŞİM HAKKI 39

MADDE 18: GÜVENLİ TEMİZ VE SAĞLIKLI BİR ÇEVRE HAKKI 43

MADDE 19: TOHUM HAKKI 44

MADDE 20: BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK HAKKI 47

MADDE 21: SU VE HIFZISIHHA HAKKI 48

MADDE 22: SOSYAL GÜVENLİK HAKKI 51

MADDE 23: SAĞLIK HAKKI 52

MADDE 24: BARINMA HAKKI 55

MADDE 25: EĞİTİM VE ÖĞRENİM HAKKI 56

MADDE 26: KÜLTÜREL HAKLAR VE GELENEKSEL BİLGİ 59

MADDE 27: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE DİĞER ULUSLARARASI KURULUŞLARIN SORUMLULUĞU 60

MADDE 28: ÇAKIŞMAZ HAKLAR 63

SUNUŞ

Bugün uygulanan tarımsal üretim modeli ve onun neden olduğu tarımsal üretim koşulları biz köylüleri ve kültürümüzü tahrip ediyor. Mesleğimiz olan çiftçiliği terk etmek zorunda bırakıyor. Çiftçiliği sürdüren meslektaşlarımız sadece yoksullaşmıyor, yoksunlaşıyor da. Ekoloji olumsuz etkileniyor. Tüketiciler sağlıksız ve besin değeri düşük ürünleri daha pahalı tüketmek zorunda kalıyor. Köylüler ile ilgili kararlar alınırken, köylü yok sayılıyor.

Yerli/yabancı büyük tarım ve gıda şirketleri lehine yapılan anlaşmalar biz çiftçilerin elini kolunu bağlıyor.

Oysa biz köylüler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini temel alarak, toplumsal-siyasal hak ve özgürlüklerden yararlanabilir ve baskıdan uzak olabiliriz. Bu ancak hepimizin ekonomik, sosyal, toplumsal-politik ve kültürel haklardan faydalanabilmemiz ile mümkündür. Uluslararası toplumsal-politik haklar anlaşmaları buna dayanaktır. Devletler, biz köylülerin toplumsal-politik haklarını herhangi bir ırk, ulus, cinsiyet, dil, din, siyasi, etnik ya da sosyal ayrım yapmaksızın garanti altına almalıdır. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar ile ilgili uluslararası anlaşmalara dayanarak, devletin biz köylülere ve ailelerimize uygun yaşam standardını elde etme hakkı sağlaması gerekir. Açlıktan uzak bir hayat standardını elde etmemizi gerektiğinin bilincindeyiz.

Köylü, haklarıyla köylüdür! Köylü haklarının ne olması gerektiği üzerine, dünyanın farklı ülkelerinden köylüler olarak bir araya geldik. Çiftçiler Sendikası'nın (ÇİFTÇİ-SEN) da bileşeni olduğu küresel çiftçi örgütü La Via Campesina (LVC) - (Çiftçi Yolu) olarak haklarımız üzerine çalıştık. 2002 yılında başlanan bu çalışmayı Birleşmiş Milletler'e sunduk. Köylü Hakları Deklarasyonu 17 Aralık 2018 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Bazı ülkeler köylüleri haklarıyla tanımlamaktan çekinmiş, "köylü" ifadesi seyreltilmiş ve "kırda çalışanlar" olarak ifade edilmiştir.

Deklarasyon, kırsalda çalışan tüm kesimlerin haklarını evrensel olarak güvence altına almakta ve devletlerin bu hakları kendi ülkelerinde uygulamasını öngörmektedir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tüm kırsal kesimlerin yaşadıkları genel sorunlara işaret ederek, kırsal yoksulluğu ve yaşlanmayı göz önüne alarak, kırda kadınların, göçmenlerin ve çocukların yaşadıkları ayrımcılıklara dikkat çekerek, acil önlemler alınması gerektiğini ifade eder.

Elinizdeki çalışma Köylü Hakları Deklarasyonu'nun sadeleştirilmiş halidir. Çiftçiler Sendikası gönüllüleri tarafından İngilizce'den çevrildi ve sadeleştirildi. ÇİFTÇİ-SEN bu süreçte emeği geçen Köylü Hakları Çalışma Grubu üyeleri ile çeviriyi yapan, broşürü basıma hazırlayan Çiftçi-Sen'le dayanışma ekibine teşekkür eder.

Toprak, Onur, Yaşam!

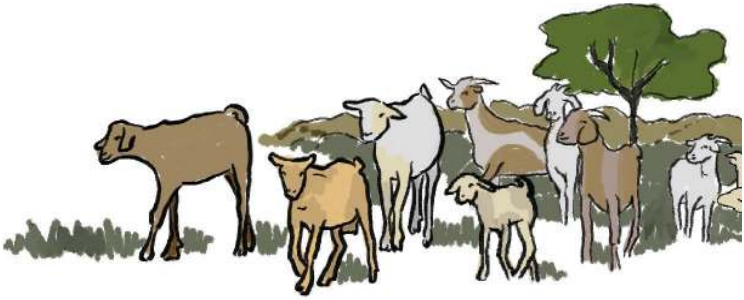

MADDE 1:
TANIMLAR

Köylü Hakları Deklarasyonu biz köylüleri aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır:

Asgari geçim amaçlı ve/veya pazar için küçük ölçekli tarım yapan veya yapmak isteyen; önemli ölçüde aile emeğine dayanan, toprağa özel bir bağımlılığı ve bağlılığı olan kişi.

Buna göre:

Küçük ölçekli tarım, zanaatkar çiftçilik, hayvan yetiştiriciliği, göçerlik, balıkçılık, ormancılık, avcılık, toplayıcılık, tarıma dayalı el işçiliği, kırsalda ilintili herhangi bir iş yapanlar bu deklarasyon kapsamındadır.

Toprakta çalışan yerli halklar, yerel topluluklar, yaylacı, göçebe ve yarı göçebe topluluklar; bu faaliyetleri sürdüren topraksızlar, göç statüsü farketmeksizin kırda çalışan bütün emekçiler bu deklerasyon kapsamında yer almaktadır.

DEVLETLER, KÖYLÜLERİN KARAR ALMA SÜREÇLERİNE KATILIM HAKLARINI KORUMALI...

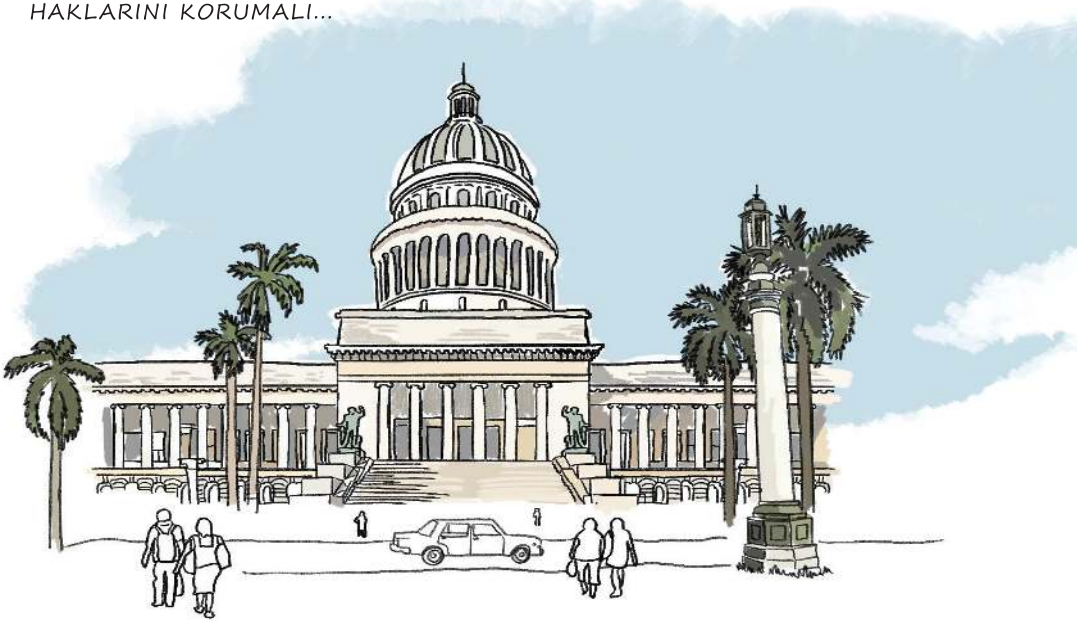

MADDE 2:
DEVLETİN GENEL YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Devletler;

Bizlerin haklarına saygı göstermeli, bu hakları korumalı ve bu hakların gereklerini yerine getirmelidir.

Yaşlılar, kadınlar, gençler, çocuklar ve engellileri gözetmelidir. Ayrımcılık uygulamamalıdır.

Haklarımızı etkileyebilecek hukuki süreçler ve anlaşmalar yapmadan veya uygulamadan önce, bizlerle, bizlerin temsilci örgütleriyle görüşmeli, bilgilendirmeli, görüş ve katkılarımızı almalıdır.

Devlet dışı tüm aktörlerin haklarımızı geçersiz kılma, bu haklardan faydalanmamızı engelleme ihtimaline karşı gerekli bütün önlemleri almalıdır.

İlgili uluslararası anlaşmalar ve standartları bu deklarasyonun tanımladığı haklarımızla uyumlu hale getirmelidir.

İlgili uluslararası işbirliği programlarının kapsayıcı, erişilebilir ve geçerli olmalarını sağlamalıdır. Bizler için bilgi, deneyim ve eğitim programları geliştirmeli; bilimsel ve teknik bilgiye erişimimizi kolaylaştırmalı; araştırmada işbirliği yapmalı; teknolojik gelişim için teknik ve ekonomik destek sağlamalı; pazarın güncellenen bilgisini erişilebilir kılmalıdır.

Bu amaçla derhal hukuki, yönetsel ve başkaca gerekli adımları atmalıdır.

KÖYLÜLER EŞİTLİK HAKKINA VE AYRIMCILIĞA UĞRAMADAN YAŞAMA HAKKINA SAHİPTİR

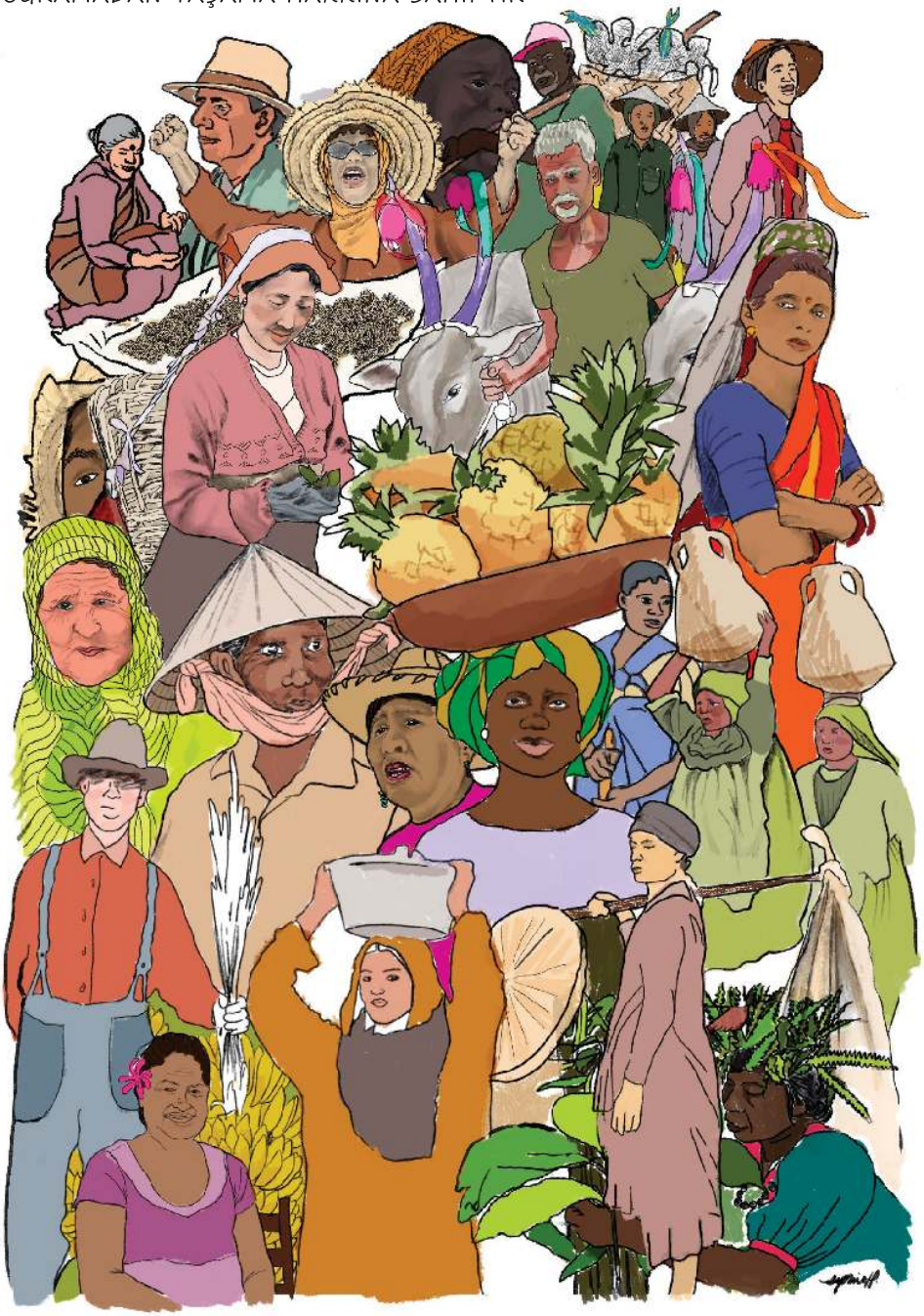

MADDE 3:
EŞİTLİK VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE

Biz köylülerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam olarak faydalanma hakkımız vardır.

Milliyet, ırk, renk, köken, cinsiyet, dil, kültür, medeni durum, mülkiyet durumu, engellilik, yaş, siyasal görüş ve her türlü görüş, din, doğum yeri, ekonomik, sosyal ve diğer statülere dayanan her türden ayrımcılık olmaksızın bu haklardan faydalanabiliriz.

Bu haklarımız, Birleşmiş Milletler Anlaşması, İnsan Hakları Evresel Bildirgesi ve diğer uluslararası insan hakları araçlarıyla tanımlanmıştır. Kalkınmak için önceliklerimizi belirleme, stratejiler oluşturma hakkına sahibiz.

Devletler; bu konularda ayrımcılığa neden olacak veya bunu devam ettirecek koşulları ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri almalıdır.

MADDE 4:
KADINLARIN HAKLARI

Devletler,

Kadın-erkek eşitliği temelinde, kadınların tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden faydalanmaları, kırsaldaki ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı sürdürmeleri, bu sürece özgürce katılmaları ve bundan yarar sağlamaları için gerekli önlemleri almalıdır. Kadınlar her türlü şiddetten ve ayrımcılıktan korunmalıdır.

Köylü kadınların ayrıca tanımlanmış hakları şunlardır:

Kalkınma planlarının oluşturulmasına ve uygulanmasına katılma;

Bilgilendirme, danışmanlık ve aile planlaması hizmetlerini de kapsayan her türlü fiziksel ve ruhsal sağlık koşullarına erişim;

Sosyal güvenlik programlarından doğrudan faydalanma;

Resmi veya gayrı resmi her türlü staj ve eğitimi alma, toplumdaki tüm yayın hizmetlerinden faydalanma;

Ekonomik fırsatlara eşit erişim sağlamak için destek grupları oluşturma, dernekler ve kooperatifler kurma; tüm topluluk faaliyetlerine katılma; insana yaraşır işe, eşit ücrete, sosyal menfaatler ve gelir getirici faaliyetlere erişim;

Finansal hizmetlere, tarımsal kredi ve borçlanmaya, pazarlama altyapısına ve uygun teknolojiye eşit erişim;

Toprak ve doğal kaynakların yönetimi ve kullanılmasına, tarım reformu ve toprak dağıtımında eşit erişim.

DEVLETLER, KADINLARIN AŞAĞIDAKİ HAKLARINI GÜVENCEYE ALIR...

KALKINMA PLANLAMASI VE EĞİTİM

SAĞLIK HİZMETİ

SOSYAL GÜVENLİK

TOPRAK VE DOĞAL KAYNAKLARIN YÖNETİMİ

ORTAKLAŞALIK

ŞİDDETTEN KORUNMA

MADDE 5:
DOĞAL KAYNAKLARA ERİŞİM HAKKI

İçinde yaşadığımız çevredeki doğal kaynaklara erişim en doğal hakkımızdır.

Ayrıca;

Bu kaynakları sürdürülebilir olarak kullanmak, bu doğal kaynakların yönetimine katılmak ve doğal kaynakların geliştirilmeleri ve korunmaları sonucu ortaya çıkan faydalardan yararlanma hakkımız vardır.

Bu kaynakların işletilmesi durumunda, katılımcı sosyal ve çevresel etki değerlendirmesi yapılmalı, bizlerin kullanım hakkı korunmalıdır.

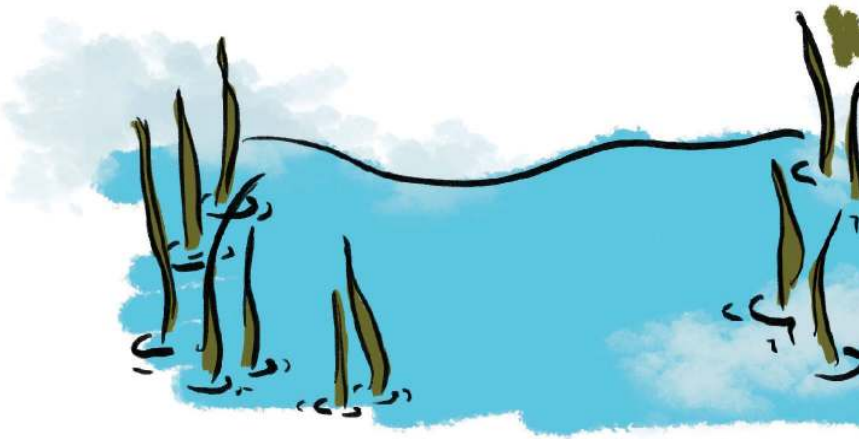

KÖYLÜLERİN FİZİKSEL VE ZİHİNSEL BÜTÜNLÜĞÜNÜ KORUMA; ÖZGÜR VE GÜVENLİ BİR YAŞAMA SAHİP OLMAYA HAKKI VARDIR

MADDE 6:
BİREYİN YAŞAMA, ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI

Keyfi tutuklama veya gözaltı, işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılmamız; kölelik veya esaret altında tutulamamız kabul edilemez.

Fiziksel ve zihinsel bütünlüğümüzü korumak, özgür ve güvenli bir yaşama sahip olmak hakkımızdır.

MADDE 7:
HAREKET ÖZGÜRLÜĞÜ

Bizlerin yasalar önünde eşit yurttaşlar olarak tanınma hakkımız vardır.

Devletler; hareket özgürlüğünü güvence altına almalı, ulusal sınırların ötesinde ortaya çıkan mülkiyet hakları sorunlarına yönelik önlemler almalıdır.

DEVLETLER KÖYLÜLERİN DÜŞÜNCE, İNANÇ, VİCDAN, FİKİR, YASAL İFADE BİÇİMLERİ VE BARIŞÇIL TOPANMA HAKLARINI KORUMALIDIR

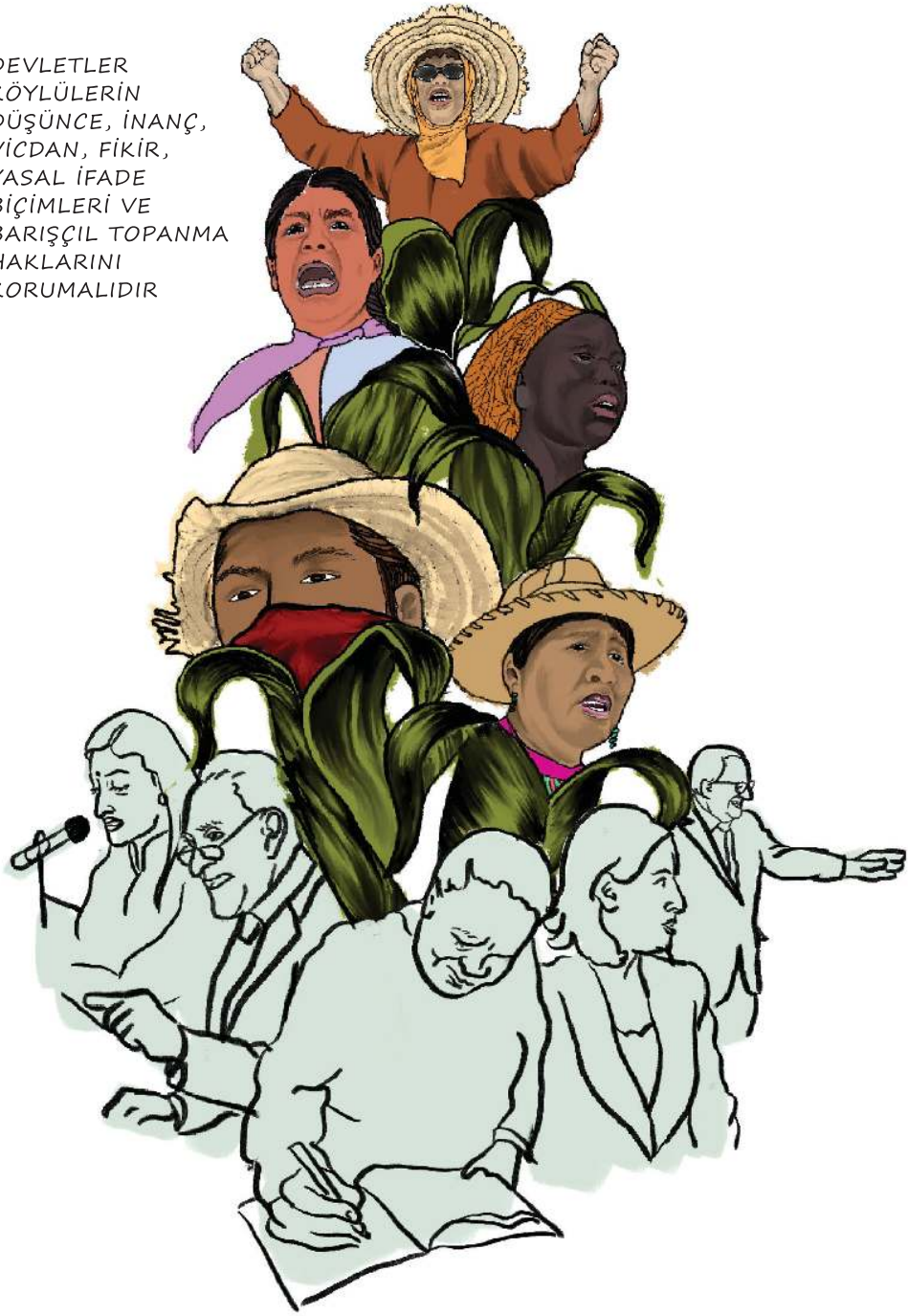

MADDE 8:
FİKİR, DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Düşünce, vicdan, din, fikir ve ifade özgürlüğü, barışçıl toplantı yapma, insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlallerine karşı bireysel ve kolektif olarak barışçıl faaliyetlere katılma hakkımız vardır.

Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde, gerek sanatsal gerekse kendi seçtiğimiz her türlü yolla, sözlü, yazılı ve basılı olarak görüşlerimizi ifade etme hakkına sahibiz.

Devletler,

Şiddet, tehdit, misilleme, hukuki ya da fiili ayrımcılık ve bu deklarasyonda tanımlanan haklarımızın meşru kullanımı ve ileri sürülmesi sonucunda ortaya çıkabilecek baskı ve keyfi uygulamalara karşı, yetkili makamlar tarafından korunmamızı temin etmek için her türlü önlemi almalıdır.

MADDE 9:
ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

Sendikalar, kooperatifler ve istediğimiz başka türde örgütlenmeler oluşturma, mevcut olanlara üye olma hakkına sahibiz. Bu örgütler, bağımsız ve gönüllü nitelikte olmalıdır. Tüm dış müdahalele, zorlama ve baskılardan azade olmalıdır.

Devletler; bu tür örgütleri kurmamızı teşvik edecek düzenlemeler yapmalıdır. Yasal, idari ayrımcılıklar ve her türlü engel ortadan kaldırılmalıdır. Örgütlenme özgürlüğümüzü tanımalı ve desteklemelidir.

DEVLETLER, KÖYLÜLERİN KENDİ ÇIKARLARINI KORUYAN SENDİKALAR VE KOOPERATİFLER GİBİ GRUPLAR KURMA HAKLARINI KORUMALI VE TEŞVİK ETMELİDİR.

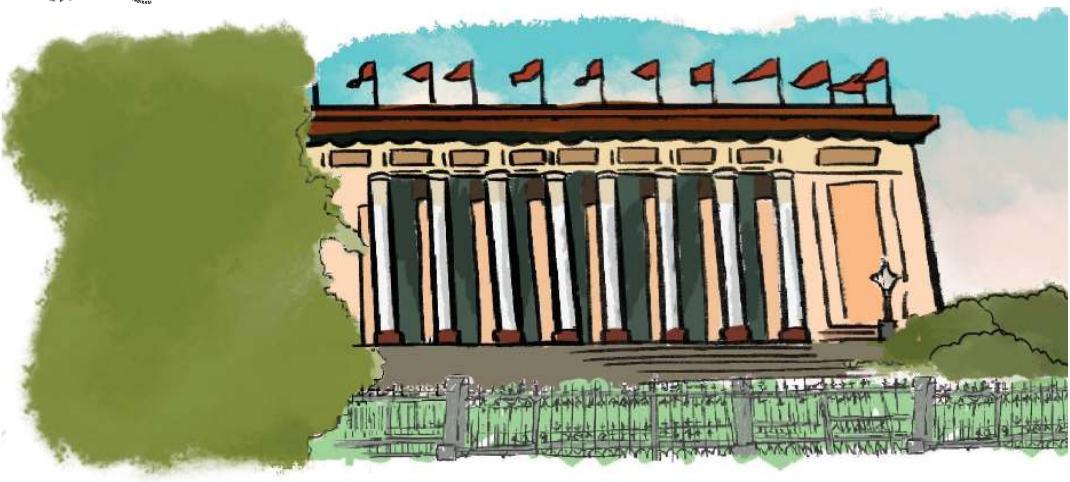

DEVLETLER, KÖYLÜLERİN KENDİLERİNİ ETKİLEYEN POLİTİKALARIN,

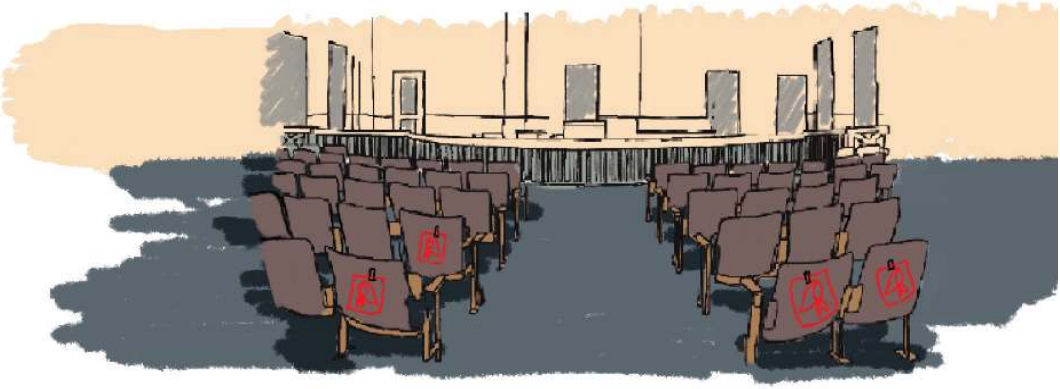

PROGRAMLARIN VE PROJELERİN HAZIRLANMASINA VE UYGULANMASINA KATILMA HAKKINI KORUMALIDIR.

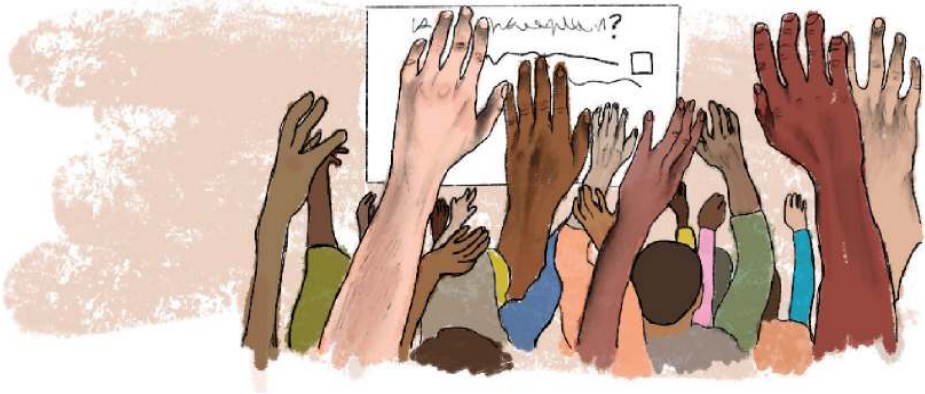

MADDE 10: KATILIM HAKKI

Kendi hayatımız üzerinde söz ve karar hakkımız vardır. Toprağımızı ve geçimizi etkileyen politikaların, program ve projelerin oluşturulması uygulanması ve değerlendirilmesinde doğrudan ve/ veya temsilci örgütlerimiz aracılığıyla aktif, özgür, etkili, anlamlı ve bilinçli bir şekilde katılma hakkımız bulunmaktadır.

Devletler; güçlü ve bağımsız örgütler kurmamızı, bu örgütlerimizin büyümesini kolaylaştırmalıdır. Anlamlı ve etkili katılımımızı sağlamak için gerekli önlemleri almalıdır.

MADDE 11:
ÜRETİM, PAZARLAMA VE DAĞITIMA İLİŞKİN BİLGİ HAKKI

Ürünlerimizi yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte adil ve tarafsız bir sistemle değerlendirme ve sertifikalandırma hakkımız güvence altına alınmalıdır. İhtiyaç duyduğumuzuda gıda sistemine dair bilgi talep etme, bilgi alma, bilgiyi geliştirme ve bilgilendirme hakkına sahibiz.

Devletler; karar verme süreçlerinde etkin bir katılımı sağlayacak uygun araçlar geliştirmeli, şeffaf, zamanında ve yeterli bilgiye erişimimizi sağlamalıdır.

MADDE 12:
ADALETE ERİŞİM HAKKI

Bireysel ve kolektif haklarımızın her türlü ihlalinde etkin yasal çözümlere erişme hakkımız vardır. İnsan hakları standartlarıyla uyumlu, örf ve geleneklerimizi dikkate alan kural ve yasal sistemlere gereken önem verilmelidir.

Devletler tarafsız ve yetkin yargı ve idari birimler vasıtasıyla, adalete ayrımcılık olmaksızın erişilmesine olanak vermelidir. İnsan hakları kuruluşlarının çalışmalarını ve yetkilerini özellikle kırsal alanlarda güçlendirmelidir.

Bizleri topraklarımızdan ve doğal kaynaklarımıza erişimden yoksun bırakacak, geçim araçlarımızdan mahrum edecek her türlü eylemin önlenmesi için mekanizmalar oluşturmalıdır.

DEVLETLER, KÖYLÜLERİN ÖZELLİKLE HAK İHLALLERİNİ ELE ALMAK İÇİN ADİL BİR YASAL SİSTEME ERİŞİMİNİ KORUMALIDIR

DEVLETLER ÇOCUKLARIN EĞİTİM HAKKINI VE TEHLİKELİ İŞLERDEN MUAF TUTULMA ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KORUMALIDIR

MADDE 13:
ÇALIŞMA HAKKI

Hiç kimse zorunlu, sınırlı ya da mecburi çalışmaya zorlanamaz, insan ticareti yahut zorunlu kölelik koşullarına mahkum edilemez.

Çalışma hakkımız vardır. Geçimimizi sağlayacak yolu özgürce seçebiliriz. Devletler, yeterli iş imkanları ve yeterli yaşam standardına yetecek ölçüde gelir elde etmemizi güvence altına almalıdır. Bu amaçla, emek-yoğun gıda sistemleri oluşturmalı ve bu sistemleri desteklemek için gerekli önlemleri almalıdır. Çalışma yasalarına uyumu denetlemelidir. Bizleri, borç boyunduruğu altında, sömürüye elverişli bir çalışma hayatından koruyacak gerekli önlemleri almalıdır.

Çocuklarımızın, eğitim hayatlarına zarar veren, onların fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişmelerine zararlı olan her türlü işi yapmaktan korunma hakları bulunur.

MADDE 14:
GÜVENLİ ÇALIŞMA VE SAĞLIK HAKKI

Güvenli ve sağlıklı şartlarda çalışma hakkımız vardır. Yeterli ve uygun koruyucu kıyafete, ekipmana; sağlık ve güvenlik eğitimine; taciz ve şiddete maruz kalmadan çalışmaya; kendimizi çalışma faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan tehlikeden uzak tutma hakkına sahibiz.

Her türlü tarımsal ve endüstriyel kimyasalları kullanmama, bunlara maruz bırakılmama hakkına sahibiz.

Devletler; işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin ulusal yasa ve düzenlemelerin uygulanmasından sorumlu yetkili bir merci belirlemelidir. Kırsal çalışma yerlerinin denetlenmesi için uyumlu, yeterli ve uygun sistemler oluşturmalı ve bunları desteklemelidir.

Tarımsal yöntemler, kimyasal ve teknoloji kullanımı sebebiyle ortaya çıkan sağlık ve güvenlik risklerini önlemelidir;

Yaygın olarak kullanılan kimyasalların sağlığa ve çevreye etkileri üzerine, ayrıca bunların alternatifleri hakkında eğitim ve kamusal farkındalık programları geliştirmeli ve uygulamalıdır.

KÖYLÜLER, KORUYUCU EKİPMAN DAHİL GÜVENLİ VE SAĞLIKLI BİR ÇALIŞMA ORTAMINA VE TOKSİN, ŞİDDET VE TACİZDEN UZAK OLMA HAKKINA SAHİPTIR. KÖYLÜLER, SAĞLIK ÖNLEMLERİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE UYGULANMASINA KATILMA VE BU ÖNLEMLERİ UYGULAMAK İÇİN YETKİLİLERİ SEÇME HAKKINA SAHİPTİR.

MADDE 15:
GIDA HAKKI VE GIDA EGEMENLİĞİ

Yeterli gıdaya ulaşmak, açlıktan muaf olmak en temel hakkımızdır. Fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimimizi en üst düzeyde sağlayacak gıdanın üretilmesi ve yeterli besine ulaşmak gıda hakkı kapsamındadır.

Gıda egemenliği, gıda ve tarım politikaları süreçlerinde karar verme mekanizmalarına katılma; halkların kültürlerine uyumlu, ekolojik olarak uygun ve sürdürülebilir yöntemlerle üretilmiş sağlıklı ve yeterli gıda hakkını kapsamaktadır. Kendi gıda ve tarım sistemlerimizi belirleme hakkımız vardır.

Devletler, halkların sağlıklı, toplumun kültürüne uygun ve adil, ekolojik bakımdan duyarlı yöntemlerle üretilmiş; gelecek kuşakların gıda erişimini gözeten; halkları fiziksel ve zihinsel olarak doyuran ve onlara onurlu bir yaşam sağlayan, bireysel ve kolektif ihtiyaçlara cevap veren gıdaya erişimlerini garanti altına almalıdır.

Devletler, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde gıda egemenliğini geliştiren ve koruyan politikalar üretmelidir. Bu politikaların tarım, ekonomi, sosyal, kültürel ve kalkınma politikaları ile tutarlı olmasını sağlamalıdır. Bizlerin bu süreçlere katılımını öngören mekanizmalar oluşturmalıdır.

Kırsalda yaşayan çocukların yetersiz beslenmeleriyle mücadele için uygun önlemleri almalıdır. Ayrıca; toplumun tüm katmanlarının, özellikle ebeveyn ve çocukların bilgilendirilmesini, beslenmeyle ilgili eğitime erişebilmelerini, çocuk beslenmesi ve emzirme ile ilgili temel bilgileri kullanırken desteklenmelerini sağlamalıdır.

KÖYLÜLER, GIDA VE TARIM POLİTİKASINA KATILIM YOLUYLA GIDA SİSTEMLERİNİ KONTROL ETME HAKKINA SAHİPTIR.
DEVLETLER, KÖYLÜLERIN GIDA EGEMENLİĞİ HAKKINI KORUMALI VE TEKNOLOJİ VE EĞİTİM YOLUYLA YETERSİZ BESLENMEYİ ÖNLEMELİDİR

MADDE 16:
YETERLİ KAZANÇ, GEÇİM VE ÜRETİM ARAÇLARINA SAHİP OLMA HAKKI

Kendimiz ve ailelerimiz için yeterli kazanç ve geçim hakkımız vardır. Bu haklara ulaşmak için üretim aletleri, teknik yardım, kredi, sigorta ve diğer mali hizmetleri kapsayan, gerekli üretim araçlarına sahip olma hakkımız bulunmaktadır.

Bireysel ve kolektif olarak geleneksel çiftçilik, balıkçılık ve hayvancılık yöntemlerini kullanma, topluluk temelli ticaret sistemleri kurma hakkımız vardır.

Devletler, yerel, ulusal ve bölgesel pazarlarda ürünlerimizi satabilmek için gerekli olan imalat, kurutma, depolama ve taşımacılık araçlarına ulaşma imkanı sağlamalıdır. Yerel, ulusal ve bölgesel pazarlara tam ve adil erişim ve katılımımızı sağlamalı; bu pazarları güçlendirmek ve desteklemek için uygun önlemleri almalıdır.

Ürün şartlarını kararlaştırma süreçleri adil ve şeffaf olmalı, bizler ve örgütlerimiz sürece dahil edilmelidir.

Devletler, agroekolojiye uygun, organik ve sürdürülebilir üretimi teşvik etmeli ve çiftçi-tüketici arasında doğrudan satışları kolaylaştırmalıdır.

Hiçbir ayrımcılığa maruz bırakmadan, eşit işe eşit ve adil ücreti garanti altına alacak önlemler geliştirmelidir.

DEVLETLER, KÖYLÜLERİN ALTYAPIYA, ARAÇLARA VE PAZARLARA ERİŞİMİNİ KOLAYLAŞTIRARAK, YETERLİ GEÇİM HAKKINI KORUMALIDIR.

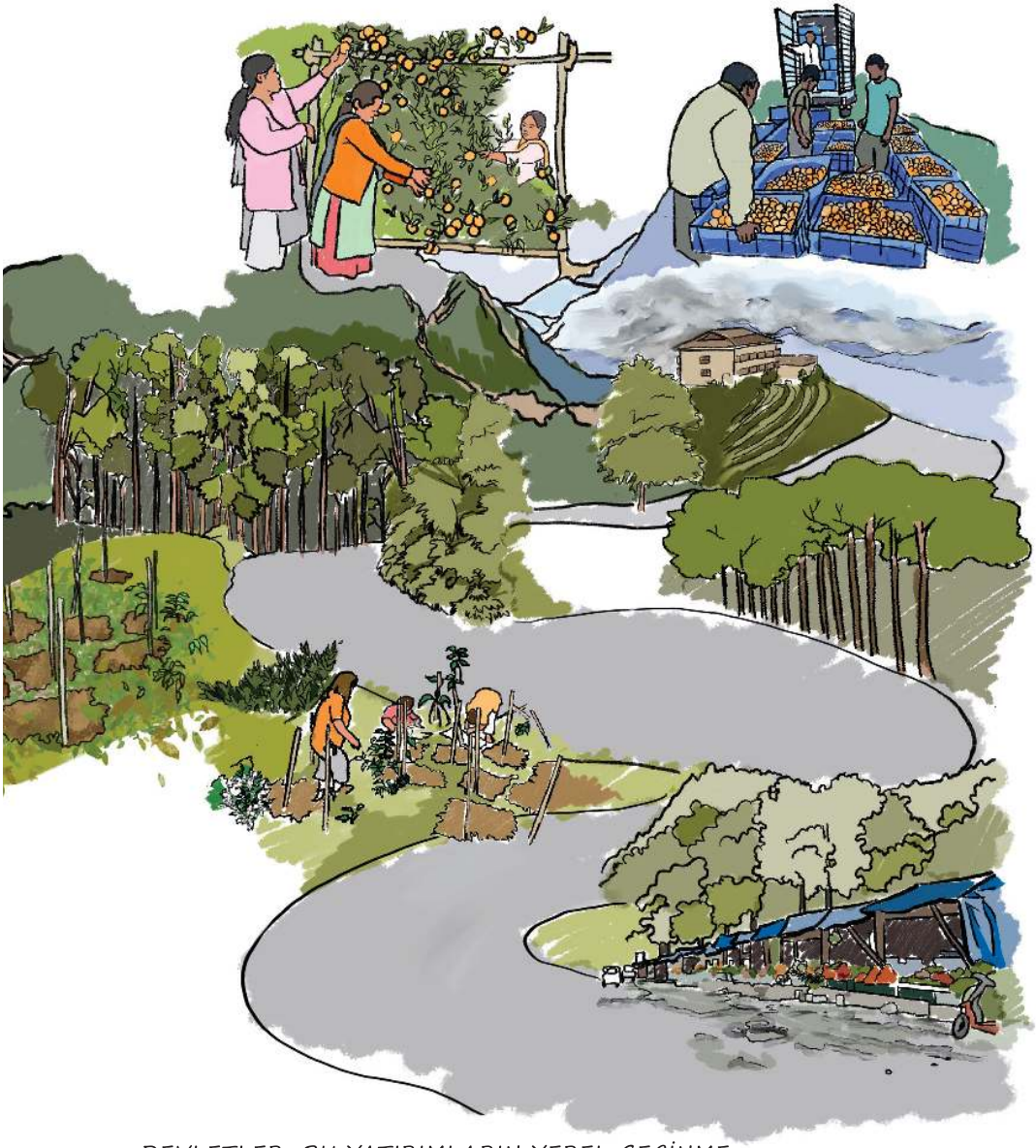

DEVLETLER, BU YATIRIMLARIN YEREL GEÇİNME SEÇENEKLERİNİ GÜÇLENDİRMESİNİ SAĞLAMALI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GEÇİŞİ TEŞVİK ETMELİDİR.

DEVLETLER, KÖYLÜLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TOPRAK YÖNETİMİ HAKKINI KORUMALIDIR.
DEVLETLER, YASADIŞI VEYA ZORLA TAHLİYELERİ ÖNLEMELİDİR.
DEVLETLER, KÖYLÜLERİN ORTAK VARLIKLARI KOLEKTİF KULLANIMINI ÖNCELİKLENDİRMELİDİR.

MADDE 17:
TOPRAĞA VE DOĞAL KAYNAKLARA ERİŞİM HAKKI

Bireysel veya kolektif olarak, toprağa erişim hakkımız vardır.

Yeterli yaşam standardı içerisinde; güvenli, barış içinde ve haysiyetli biçimde yaşanacak bir yere sahip olmak temel hakkımızdır.

Böyle bir yaşam için ihtiyacımız olan toprağa, su kaynaklarına, deniz kıyılarına, balık avlama alanlarına, otlak ve ormanlara erişim hakkımız vardır.

Topraklarımızdan, ikamet ettiğimiz yerlerden ve kullandığımız doğal varlıkların bulunduğu yerlerden keyfi şekilde uzaklaştırılmaya karşı korunma hakkına sahibiz.

Herhangi bir suretle zorla tahliye edilmemiz, evlerimizin yıkımı, tarım alanlarımızın tahrip edilmesi söz konusu olmamalıdır. Toprak ve diğer doğal varlıklara keyfi olarak el konulması veya kamulaştırılmasını yasaklamalıdır. Yerinden edilme durumlarında, adil bir tazminat alma hakkımız vardır.

Devletler; topraktan faydalanma haklarımızla ilgili bütün

ayrımcılık biçimlerini ortadan kaldırmalı ve yasaklamalıdır. Bu hakları kadın ve erkeklere eşit olarak sağlamak zorundadır. Zilliyete dayalı kullanım biçimleri tanınmalıdır. Doğal ortak varlıkların ve bunların ortak kullanılması ve yönetilmesine ilişkin sistemleri tanıyıp korumalıdır. Doğal felaketler ve/veya silahlı çatışma nedeniyle yerlerinden edilmiş olanlarımızın, topraklarına ve diğer doğal kaynaklara erişmesini yeniden sağlamak için gerekli adımları atmalıdır.

Devletler, yeniden bölüşüme dayalı tarım reformları uygulamalıdır. Bu reformlarda özellikle gençlerin ve topraksızların desteklenmesi önemsenmelidir. Toprağın sosyal işlevi gözetilmeli, mülkiyet tekelleşmesi kısıtlanmalıdır. Kamu arazilerinin, balık avlama alanlarının ve ormanların tahsisinde bizlere öncelik verilmelidir.

DEVLETLER, KÖYLÜLERİN HAKSIZ YERE MAHRUM BIRAKILDIKLARI TOPRAĞA DÖNME HAKLARINI KORUMALI, ADİL TOPRAK KULLANIMINI SAĞLAMAK İÇİN TARIM REFORMLARI UYGULAMALI VE AGROEKOLOJİYİ TEŞVİK ETMELİDİR.

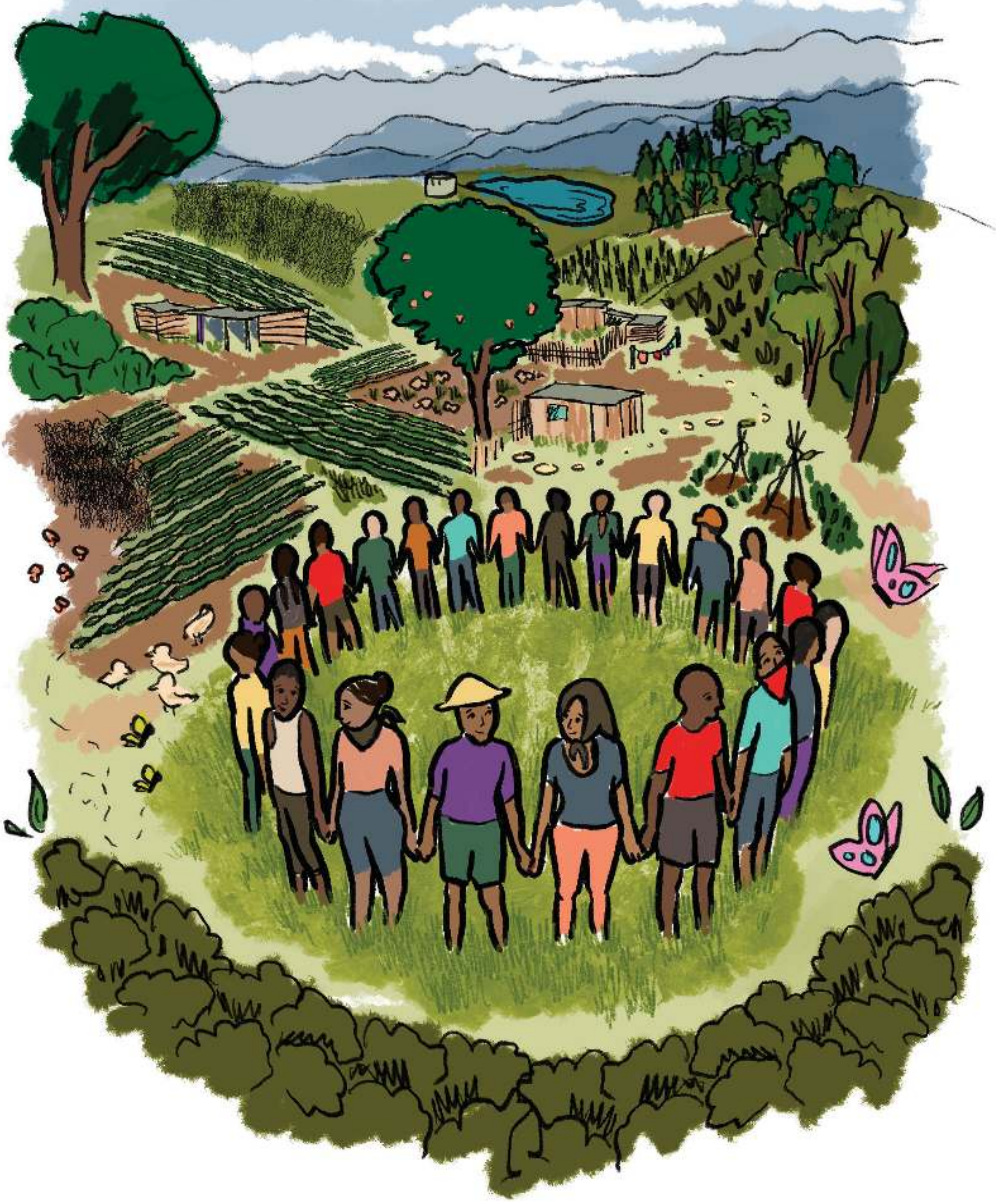

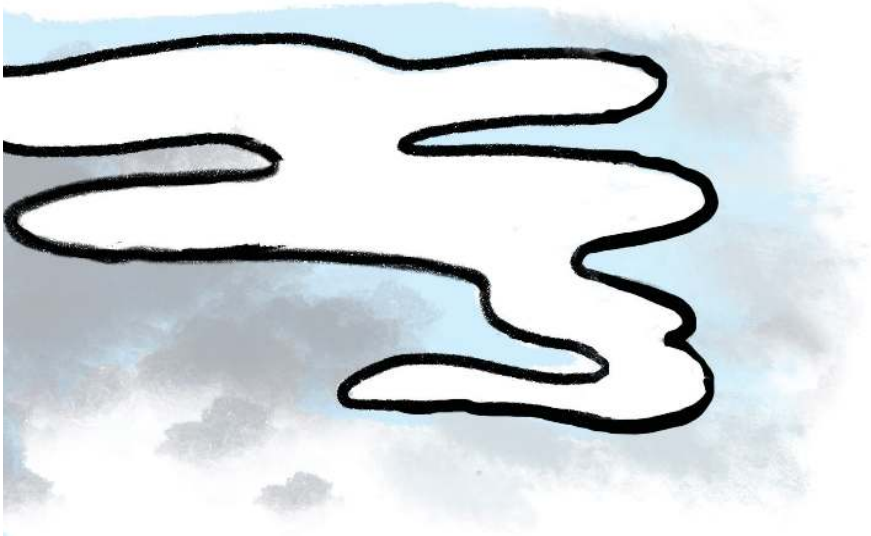

MADDE 18:
GÜVENLİ, TEMİZ VE SAĞLIKLI BİR ÇEVRE HAKKI

İçinde yaşadığımız çevrenin, topraklarımız ve kullandığımız kaynakların üretim kapasitesinin korunması ve muhafazası temel haklarımızdan biridir.

Devletler;

Herhangi bir ayrımcılık yapmadan, güvenli, temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkımızı güvence altına almalı;

İklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası yaptırımlara uymalı;

İklim değişikliğiyle mücadelede bizlerin pratik ve geleneksel bilgilerimizle katkı sunmamızın önünü açmalı;

Yaşam alanlarımıza tehlikeli maddelerin atılmasını veya depolanmasını önleyecek etkin önlemler almalı;

Devlet dışı aktörlerin haklarımızı suistimalinden korumalıdır.

MADDE 19:
TOHUM HAKKI

Tohum en temel hakkımızdır.

Kendi tohumlarımızı üretme, çoğaltma; geleneksel bilgimizi sürdürme, koruma ve geliştirme hakkımız vardır.

Gıda ve tarım için bitki genetik kaynaklarıyla ilgili geleneksel bilginin korunması; bu kaynakların kullanımından doğan faydanın paylaşımına adil katılım ve karar verme hakkımız vardır.

Devletler,

Tohum hakkımızı tanımalı; bu hakkın korunması ve yerine getirilmesi için gerekli önlemleri almalıdır.

Yeterli kalitede ve miktarda tohumun, ekim için en uygun dönemde, uygun bir fiyatla alabilmemizi sağlamalıdır.

Hangi tohumu kullanacağımıza kendimizin karar verme hakkını tanımalıdır.

Tohum sistemlerimizi desteklemeli, köylü tohumlarının kullanımını ve tarımsal biyoçeşitliliği teşvik etmelidir.

Tarımsal araştırma-geliştirmenin bizim ihtiyaçlarımıza yönelik olmasını sağlamalıdır. Bu amaçla bizim deneyimlerimizi dikkate alan, önceliklerimizi tanımlayan katılımcı süreçler kurulmalıdır.

Tohum politikalarının bitki çeşitliliğini koruması, bizlerin tohum hakkına zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi gerekir. Sertifika programları ve tohum pazarlama mevzuatı düzenlenirken bizlerin ihtiyaç ve haklarımız göz önüne alınmalıdır.

KÖYLÜLER, TOHUMLARINI SAKLAMA, KULLANMA, TAKAS ETME VE SATMA HAKKINA SAHİPTİR.

KÖYLÜLER KENDİ TOHUMLARINI VE GELENEKSEL BİLGİLERİNİ KORUMA, KONTROL ETME VE GELİŞTİRME HAKKINA SAHİPTİR.

MADDE 20:
BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK HAKKI

Biyoçeşitliliğin korunması, genetik kaynakların korunması ve sürdürülmesi temel hakkımızdır. Devletler, bu haklarımızın kullanımını güvence altına almalıdır.

Geleneksel tarım, göçerlik, ormancılık, balıkçılık, hayvancılık ve agroekoloji sistemleri içinde oluşan geleneksel bilgi, birikim ve pratiklerimiz korumalı, yaygınlaştırılmalıdır.

MADDE 21:
SU VE HIFZISIHHA HAKKI

Güvenli ve temiz içme suyuna ve hıfzıssıhhaya erişim en temel insani hakkımızdır. Suyun sürdürülebilir kullanımı, iyileştirilmesi ve korunması güvence altına alınmalıdır. Su kaynakların yönetimine adil erişimimiz haktır. Keyfi su kesintilerinden ve su kaynaklarında kirlenme olmadan yaşama hakkımız vardır.

Devletler;

Ayırımcılık yapmadan, geleneksel ve topluluk temelli su yönetim sistemlerimizi tanımalı, saygı göstermeli, bu erişimi korumalı ve güvence altına almalıdır.

Endüstriyel sıvı atık, konsantre mineral ile ağır ve hızlı zehirlenmeye sebep veren kimyasalların doğurduğu kirlenmeye karşı, doğal su kaynaklarını, havzaları, sulak alanları, gölleri, göletleri, nehirleri ve dereleri korumalı, bunların yenilenmesini sağlamalıdır.

Üçüncü tarafların su hakkımızı kısıtlamasını engellemelidir.
Su kullanımında insani ihtiyaçlara yönelik kullanımı diğer kullanımların önünde tutmalı, sürdürülebilir kullanım, iyileştirme ve korumayı teşvik etmelidir.

DEVLETLER, KIRSAL ALANLARDAKİ TÜM KÖYLÜLERİN VE GÖÇMEN İŞÇİLERİN SOSYAL GÜVENLİK HAKKINDAN YARARLANMASINI SAĞLAMALIDIR

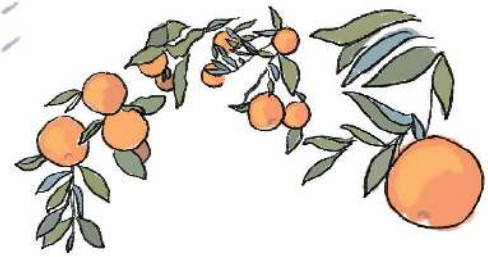

MADDE 22:
SOSYAL GÜVENLİK HAKKI

Sosyal güvenlik hakkımız vardır. Bu hak sosyal sigortayı da kapsar.

Devletler;

Sosyal güvenlik hakkımızı tanımalı ve sosyal koruma sistemi oluşturmalıdır. Sosyal güvence teminatı kanun ile tesis edilmelidir.

Teminatlar yaşam boyu temel sağlık hizmetine ve temel gelir güvencesine erişmemizi asgari ölçüde sağlamalıdır.

Kırsaldaki göçmen çalışanların sosyal güvenceden faydalanmasına yönelik gerekli önlemleri almalıdır.

Tarafsız, şeffaf, etkin, erişilebilir ve bütçeye uygun şikâyet ve itiraz süreçleri tanımlanmalıdır.

MADDE 23:
SAĞLIK HAKKI

Ulaşılabilecek en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardından faydalanma hakkımız vardır. Herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan tüm sosyal hizmetlere ve sağlık hizmetlerine erişim hakkımız bulunmaktadır.

Geleneksel ilaçlarımızı kullanma ve koruma, sağlıkla ilgili alışkanlıklarımızı devam ettirme hakkımız vardır.

Devletler, sağlık tesislerine, ürünlerine ve hizmetlerine; temel ilaçlara, bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklık önlemlerine; üreme sağlığı hizmetlerine; topluluğu etkileyen ve ilgilendiren temel sağlık problemleri, bunları önleme ve kontrol altına alma yöntemleri ile ilgili bilgiye; anne ve çocuk sağlığına yönelik hizmetlere; ayrıca, sağlık personelinin sağlık ve insan haklarına dair eğitime erişimini güvence altına almalıdır.

DEVLETLER KÖYLÜLERİN FİZİKSEL VE ZİHİNSEL SAĞLIK BAKIMI HAKKINI KORUMALIDIR.

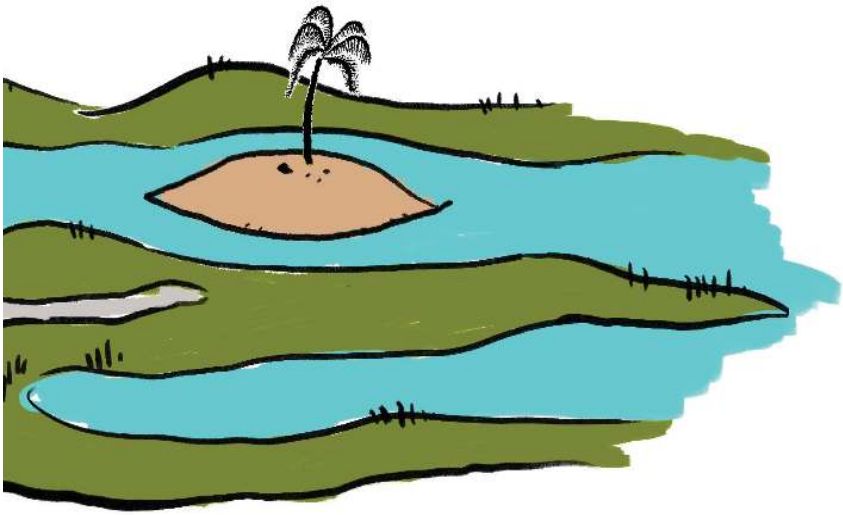

MADDE 24:
BARINMA HAKKI

Yeterli barınma hakkımız vardır. Ayrımcılığa uğramadan, huzur içinde ve haysiyetimizle ve güven içinde yaşayacağımız evlerimizin olması ve topluluklarımızı idame ettirmek en temel hakkımızdır.

Devletler; evlerimizden veya topraklarımızdan, rızamız olmadan geçici veya kalıcı tahliye dilemeyeceğimizi; tahliyenin kaçınılmaz olduğu hallerde, doğabilecek maddi ve diğer kayıpları karşılamayı veya adil bir tazminat temin etmeyi sağlamalıdır.

MADDE 25:
EĞİTİM VE ÖĞRENİM HAKKI

İçinde bulunduğumuz tarımsal, ekolojik, sosyokültürel ve ekonomik ortamlara uyumlu bir şekilde yeterli eğitim görme hakkımız vardır.

Tüm çocuklarımızın kültürleri ve tüm insan haklarıyla uyumlu eğitim alma hakkı vardır.

Devletler, bizlerin ihtiyaçlarına uygun olarak çiftçi saha okulları, katılımcı bitki yetiştirme, bitki ve hayvan sağlığı muayenehaneleri gibi adil ve katılımcı çiftçi-bilim insanları işbirliklerini teşvik etmelidir. Çiftlik düzeyinde eğitime, pazar bilgisine erişim ve danışman hizmetlerini sağlayacak yatırımlar yapmalıdır.

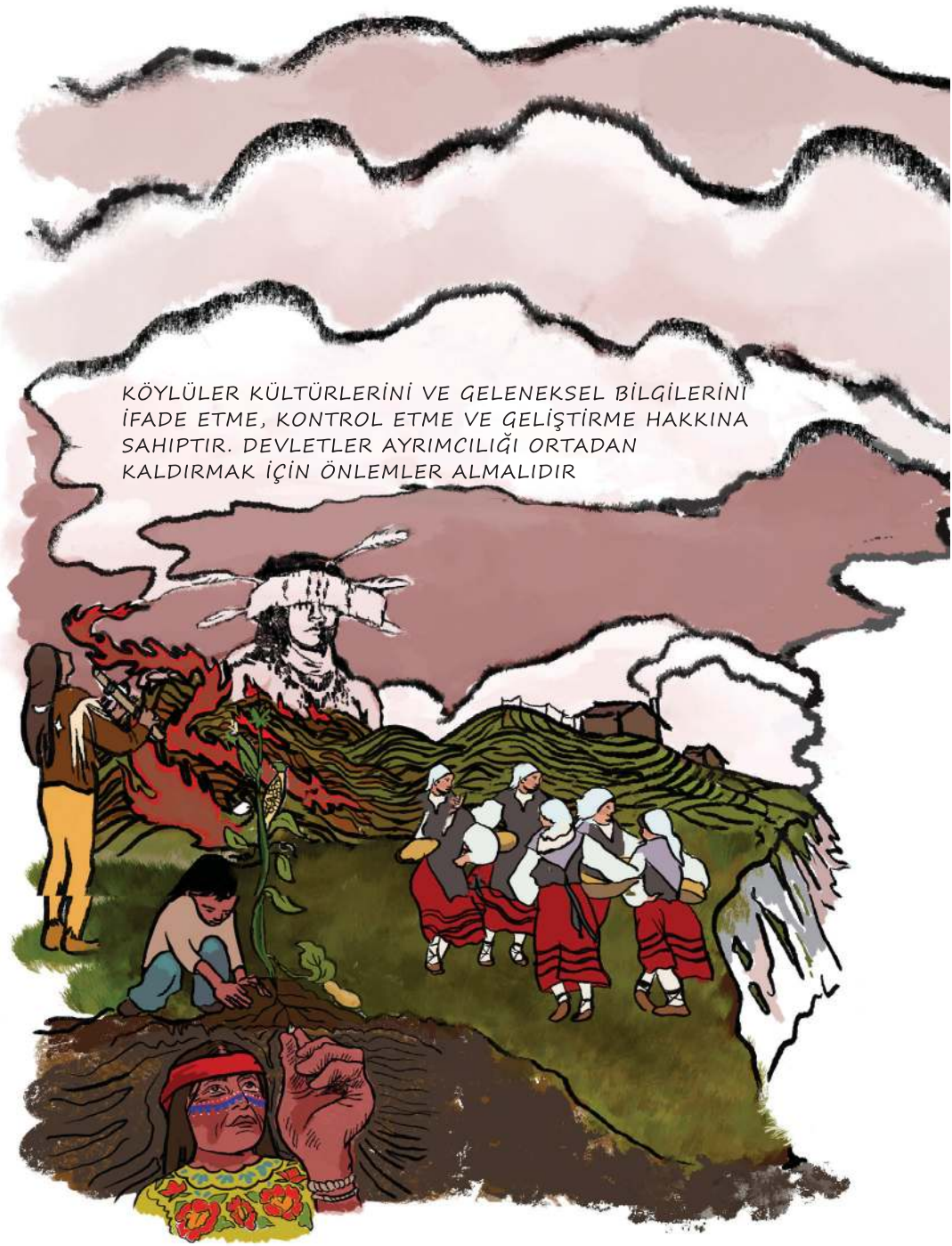
KÖYLÜLER KÜLTÜRLERİNİ VE GELENEKSEL BİLGİLERİNİ İFADE ETME, KONTROL ETME VE GELİŞTİRME HAKKINA SAHIPTIR. DEVLETLER AYRIMCILIĞI ORTADAN KALDIRMAK İÇİN ÖNLEMLER ALMALIDIR

MADDE 26:
KÜLTÜREL HAKLAR VE GELENEKSEL BİLGİ

Kültürel gelişimlerimizi özgürce devam ettirebilme ve kendi kültürümüzden faydalanma hakkımız vardır.

Sahip olduğumuz hayat tarzı, üretim yöntemleri, teknoloji ya da örf ve gelenekler gibi geleneksel bilgilerimizi sürdürme, ifade etme, kontrolü elimizde tutma, koruma ve geliştirme hakkımız vardır.

Yerel örf ve adetlerimizi, dil, kültür, din, edebiyat ve sanatlarımızı bireysel veya kolektif bir şekilde, başkalarıyla beraber veya bir topluluk olarak, uluslararası insan hakları standartlarına uygun koşullarda ifade etme hakkımız vardır.

Devletler bu haklara saygı duymalı, bu hakların tanınması ve korunması için önlem almalı, geleneksel bilgi, yöntem ve teknolojilerine karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmalıdır.

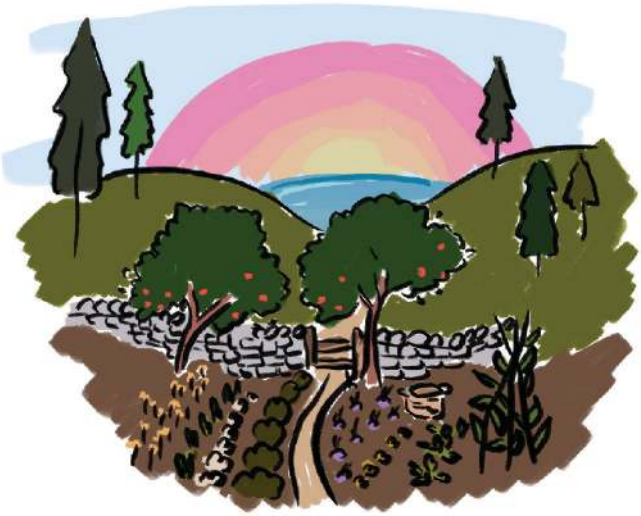

MADDE 27:
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE DİĞER ULUSLARARASI KURULUŞLARIN SORUMLULUĞU

Birleşmiş Milletler, her türlü aracını devreye sokarak mevcut deklarasyonun tam anlamıyla gerçekleşmesine katkı koymalıdır. Bizlerin sürece katılımını kolaylaştırmalıdır.

Birleşmiş Milletler ve uzman kuruluşları, fonları ve programları ve uluslararası ve bölgesel finansal kuruluşlar dahil olmak üzere diğer hükümetler arası kuruluşlar, mevcut deklarasyonun hükümlerine sadık kalınmasını ve hükümlerinin tam anlamıyla uygulanmasını teşvik etmeli ve tesir gücünü izlemelidir.

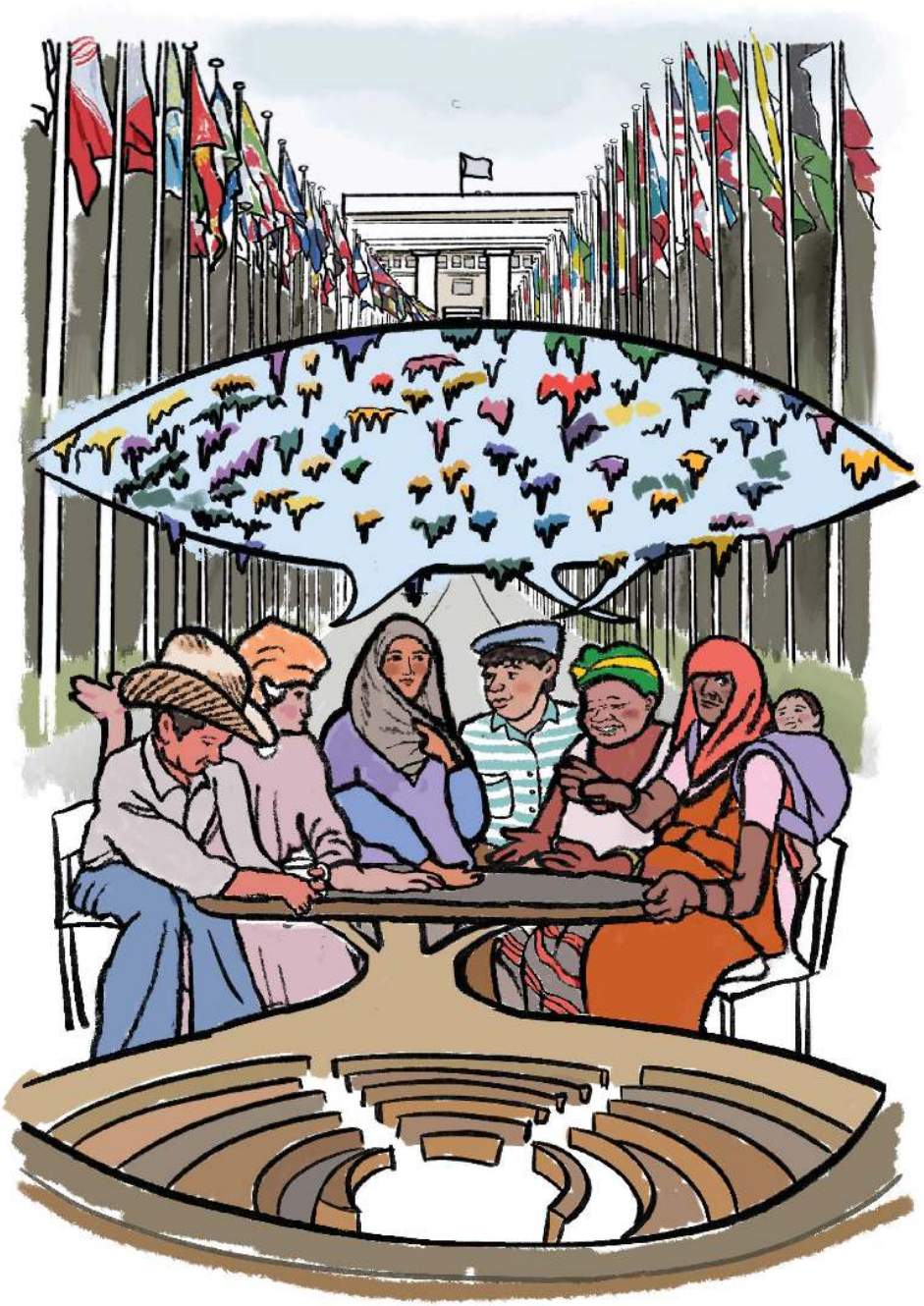

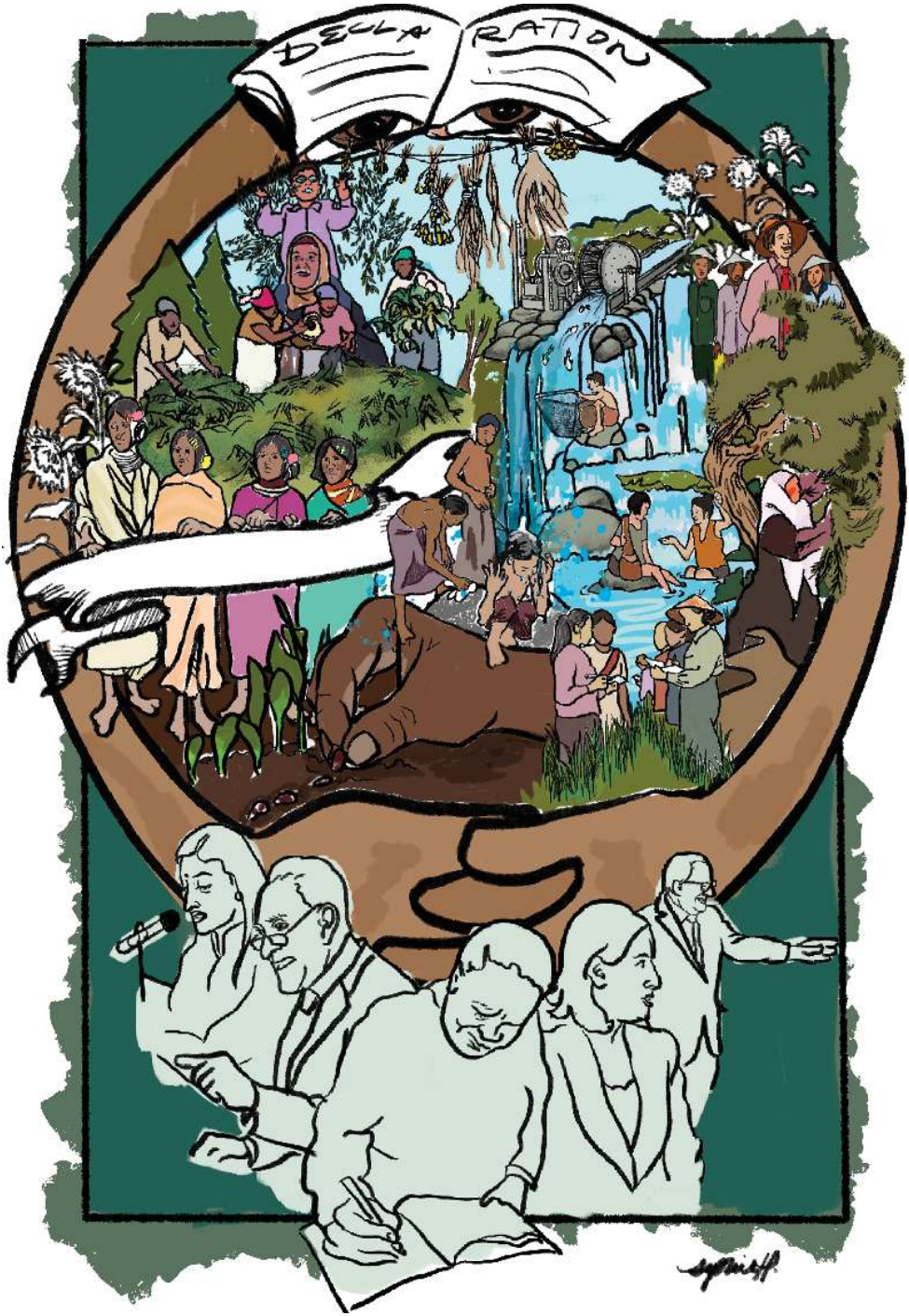
DECLA RATION

MADDE 28:
ÇAKIŞMAZ HAKLAR

Bu deklarasyondaki hiçbir şey bizlerin mevcutta var olan haklarını hafifletici, zarar verici veya geçersiz kılıcı bir şekilde kurgulanamaz.

Bu deklarasyonun uygulanmasında hiç bir ayrımcılığa düşmeden tüm insan hakları ve özgürlüklerine uyulmalıdır.

Burada tanınmış hakları sınırlamanın tek koşulu, ayrımcı olmadan ve demokratik bir toplum gereklerine bağlı kalarak, başkalarının hak ve hürriyetlerine saygı duyma ve adaletin zarar görmesi durumudur.